

*Лісогорська Антоніна Альбертівна,
аспірант кафедри сольного співу
Львівської національної музичної академії
ім. М. В. Лисенка
antonina.lviv@gmail.com*

ОПЕРИ П. ЧАЙКОВСЬКОГО У ЛЬВОВІ (до питання постановок російської оперної класики в Галичині)

Мета роботи. У статті досліджується історія постановок опер Петра Ілліча Чайковського на сцені Львівських музичних театрів. Метою статті є висвітлення шляхів появи опер П. Чайковського у репертуарі Львівських театрів та особливостей сценічного втілення оперних сюжетів у найвідоміших постановках. **Методологія.** Стаття ґрунтується на матеріалах, що знаходяться в театральних архівах, рецензіях на оперні вистави, опублікованих у місцевій періодиці, та спогадах солістів Львівської опери, які брали участь у постановках. **Наукова новизна.** Ознайомлення з документальними матеріалами показало, що на сцені Львівських музичних театрів, починаючи з кінця XIX століття, постійно ставилися опери П. Чайковського, однак це не було належним чином висвітлено, а тільки побіжно наголошено в існуючих наукових публікаціях. Склалося враження, що оперна творчість російського композитора оминула столицю Галичини і не потрапила у поле зору ані вимогливої львівської публіки, ані галицьких критиків, однак це не відповідає тій ситуації, що була і є насправді. **Висновки.** Огляд вистав театру Львівської опери засвідчує, що оперні твори П. Чайковського займали чільне місце у його репертуарі протягом усіх періодів існування. Вистави оновлювалися, мали по кілька прем'єр, мінялася режисура, сценографія, вводилися нові виконавці. Опери добре сприймалися публікою і музичними критиками. У цілому на сцені театру йшли шість опер П. Чайковського: «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Іоланта», «Чародійка», «Черевички» і «Мазепа». Перші три опери є світовими шедеврами і прикрашають репертуар багатьох провідних театрів, сюжети двох останніх пов'язані з українською історією та культурою. Тому вибір на користь саме цих оперних вистав є очевидним.

Ключові слова: П. Чайковський, Львівська опера, «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Іоланта», театральний репертуар, оперна режисура.

Лесогорская Антонина Альбертовна, аспирант кафедры сольного пения Львовской национальной музыкальной академии им. Н. В. Лысенко

Оперы П. Чайковского во Львове (к вопросу о постановках русской оперной классики в Галичине)

Цель работы. В статье изучается история постановок опер Петра Ильича Чайковского на сцене Львовских музыкальных театров. Цель статьи – установить хронологию появления опер П. Чайковского в репертуаре Львовских театров и показать особенности сценического воплощения оперных сюжетов в наиболее известных постановках. **Методология.** Статья основана на материалах, хранящихся в театральных архивах, рецензиях на оперные спектакли, публиковавшихся в местной периодической печати, и воспоминаниях солистов Львовской оперы, которые принимали участие в постановках. **Научная новизна.** Ознакомление с документальными материалами показало, что на сцене львовских музыкальных театров, начиная с конца XIX века, постоянно ставились оперы П. Чайковского, однако это не было должным образом освещено в научных публикациях. Сложилось впечатление, что оперное творчество великого русского композитора минуло столицу Галиции и не попало в поле зрения ни требовательной львовской публики, ни местных критиков, однако это не соответствует той ситуации, которая была и есть на самом деле. **Выводы.** Обзор спектаклей театра Львовской оперы свидетельствует о том, что оперы П. Чайковского занимали важное место в его репертуаре на протяжении всех периодов существования и творческой деятельности. Спектакли обновлялись, имели по несколько премьер, менялась режисура, сценография, вводились новые исполнители. Оперы хорошо воспринимались публикой и музыкальными критиками. В целом на сцене театра шли шесть опер П. Чайковского: «Евгений Онегин», «Пиковая дама», «Иоланта», «Чародейка», «Черевички» и «Мазепа». Первые три оперы являются мировыми шедеврами и украшают репертуар многих ведущих театров, сюжеты двух последних связаны с украинской историей и культурой. Поэтому выбор в пользу именно этих оперных спектаклей является очевидным.

Ключевые слова: П. Чайковский, Львовская опера, «Евгений Онегин», «Пиковая дама», «Иоланта», театральный репертуар, оперная режисура.

Lisohorska Antonina, postgraduate of the Department of Opera, Faculty of Solo Singing, Lviv National Musical Academy named after Mykola Lysenko

The operas of P. Tchaikovsky in Lviv (issue of the staging of the russian opera in Galicia)

Purpose of Research. The article studies the history of the productions of Pyotr Ilyich Tchaikovsky's operas on Lviv stages of musical theatres. The purposes of the article are to establish a chronology of the appearance of P. Tchaikovsky's operas in the repertoire of the Lviv theatres and to show the features of the stage representation of

operatic plots in the most famous productions. **Methodology.** The article is based on materials stored in theatrical archives, reviews of opera performances, published in the local periodical press, and memoirs of the soloists of the Lviv Opera, who took part in these productions. **Scientific Novelty.** The familiarization with documental materials showed that on the stage in Lviv musical theatres from the end of 19th century the operas of P.Tchaikovsky were shown constantly. However, it was not highlighted in a proper way in existing scientific publications, and just mentioned briefly. It appears that the opera creation of the Russian composer omitted the capital of Galicia, and was not known not only by Lviv society, but to critics as well. It does not suit that situation which used to be and exists in fact. **Conclusions.** An overview of the Lviv Opera House performances shows that opera arts by P.Tchaikovsky had been occupying an important place in his repertoire for all periods of existence. Performances renewed, had a few premieres, stage direction changed, scenography. The new performers were introduced. Operas were perceived by society as well as musical critics. Thus, on stage of the theatres six operas by P.Tchaikovsky were shown: «Eugene Onegin», «The Queen of Spades», «Iolanta», «Charodiyka», «Cherevichki» and «Mazepa». The first three operas are world masterpieces and are in the repertoire of many leading theatres, plots of the last two operas are connected with Ukrainian history and culture. Therefore, choice of that particular opera performances is obvious.

Key words: P. Tchaikovsky, Lviv Opera, «Eugene Onegin», «The Queen of Spades», «Iolanta», theatrical repertoire, opera directing.

Актуальність теми дослідження. Оперна творчість П. Чайковського є добре знаною і ретельно дослідженою галуззю великого творчого доробку композитора. Не всі опери П. Чайковського мають щасливу сценічну долю (наприклад, театри зазвичай не беруться за постановку «Орлеанської дівки», написаної у традиціях великої опери), однак найкращі з них входять у репертуар провідних світових театрів, постановки доручаються талановитим режисерам, а партії головних героїв і героїнь мають у своєму арсеналі найвідоміші вокалісти. Опери П. Чайковського полюбляє публіка за піднесеність і відвертість показаних на сцені почуттів, за чарівне перенесення у світ ідеального і прекрасного, за красу музичної мови і вокальний мелодизм.

Здавалося б, у цій сфері доволі важко знайти маловідомі сторінки, які б потребували додаткового вивчення і могли б розкрити специфіку оперної творчості П. Чайковського з іншого погляду. До їхнього числа можна віднести питання історичного характеру, пов'язані з постановками оперних вистав композитора на театральних сценах, що представляли локальні територіальні осередки. Одним з таких осередків є Львів – місто з давніми культурно-мистецькими традиціями і високим рівнем сучасних культурних потреб, із благоговійним ставленням львів'ян до театру як до храму мистецтва і глибоко індивідуальним, особистісним відношенням до того священнодійства, що відбувалося і відбувається на сцені.

Аналіз досліджень і публікацій. Ознайомлення з документальними матеріалами показало, що на сцені Львівських музичних театрів, починаючи з кінця XIX століття, постійно ставилися опери П. Чайковського, однак це не було належним чином висвітлено, а тільки побіжно наголошено в існуючих наукових публікаціях, передусім у матеріалах, що були підготовлені Оксаною Паламарчук [7]. Склалося враження, що оперна творчість російського композитора оминула столицю Галичини і не потрапила у поле зору ані вимогливої львівської публіки, ані галицьких критиків, однак це не відповідає тій ситуації, що була і є насправді.

Мета дослідження. Отже, враховуючи вищевказане, ми обрали метою цієї статті висвітлення хронології появи опер П. Чайковського у репертуарі Львівських театрів та розкриття особливостей сценічного втілення оперних сюжетів у найвідоміших постановках, на основі відомостей, почерпнутих з архівних джерел і тогочасної періодики. Головний акцент зроблено на оперній тріаді «Євгеній Онегін» – «Пікова дама» – «Іоланта».

Виклад основного матеріалу. Львівський національний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької нині вважається однією з головних архітектурних прикрас міста Львова. Зведений на початку XX століття за проектом архітектора Зигмунда Горголевського, театр Львівської опери входить у число найкращих театральних споруд Європи (згідно ЮНЕСКО), і не поступається таким архітектурним шедеврам, як Віденська чи Паризька опери. Театральний фасад театру прикрашають Музи і Слава із золотою пальмовою гілкою, Дзеркальну залу – авторські фрески, а внутрішній інтер'єр довершують унікальна ліпнина, грандіозна люстра та парадна завіса авторства художника Генріха Семирадського.

На цій театральній сцені було поставлено багато оперних і балетних вистав видатних композиторів минулого часу і наших сучасників. Адміністрація театру у питаннях репертуарної політики не обмежувалася національним репертуаром і долучала шедеври оперної і балетної класики. Так у репертуарі театру з'явилися постановки творів П.І.Чайковського – опери «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Мазепа», «Черевички» та ін., балети «Лебедине озеро», «Спляча красуня» і

«Лускунчик». Ці вистави користувалися чималим успіхом у публіки, а від артистів вимагали високого рівня технічної, емоційної та акторської підготовки, тому в них зазвичай брали участь провідні солісти театральної трупи.

Першою оперою П. Чайковського у Львові став знаменитий «Євгеній Онегін». Вона була поставлена у 1898 році в театрі Скарбека, який у той час був головною львівською оперною сценою (зараз це Національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької). Одночасно з прем'єрою «Євгенія Онегіна» у Львові відбулося урочисте закладання каменю під споруду нового оперного театру – власне Львівської опери, будівництво якого було завершено через 3 роки і 4 місяці.

Першим директором новозбудованого театру (з 1900 до 1907 рр.) став Тадеуш Павліковський (1861 – 1915), за каденції якого у театрі було поставлено 43 опери. Російська оперна класика з'явилася в репертуарі Львівської опери за часів директорства Людвіга Геллера (1865 – 1926), який очолював театр з 1907 до 1918 рр. У 1907 році тут вперше прозвучав «Євгеній Онегін» П. Чайковського. Для виконання басової парії Греміна був запрошений Адам Дідур – артист світового визнання, українець за походженням, що часто конкурував із Федором Шаляпіним. Його запрошували у Львівську Оперу із самого відкриття нового приміщення театру до 1910 року. Протягом п'яти театральних сезонів (з 1898 року) він був провідним солістом міланського театру Ла Скала. У виставі «Євгенія Онегіна» 1908 року у Львові його партнерами по сцені були Ірена Богус (Тетяна) та Августо Діані (Ленський).

У 1918-1919 рр. директором став Роман Желязовський. Він передав цю посаду Михайлові Тарасевичу (учневі Л. Павліковського), якого характеризували як надзвичайно обдарованого артиста та виваженого інтелігента. Саме він у 1919-1921 рр. відстоював інтереси Театру в надзвичайно складний період повоєнної кон'юнктури, та саме тому протримався на цій посаді рекордний термін (з 1919 до 1937 рр.). Незважаючи на складні історичні обставини, театр повноцінно функціонував, включно із операми П. Чайковського «Євгеній Онегін» та «Пікова Дама» (остання була поставлена 1923 р.).

Сезон 1930-1931 рр. відзначено появою плеяди молодих артистів-співаків, які згодом прославлять вокальну школу Львова. Ірина Туркевич-Мартинець, після закінчення навчання у Львівському Вищому музичному інституті, їде на студії до Берліна та Парижа, де її голос набув нових барв і виразності. У Львові вона співала партію Лізи в опері Чайковського «Пікова дама», а також була запрошена взяти участь у постановці опери «Фіделіо» Л. Бетховена. У газеті «Діло» від 22 червня 1929 року було зазначено: «З-поміж усіх, завершаючих навчання прислужників оперного мистецтва, на перше місце вибилася цього вечора, без сумніву, Ірина Туркевичівна <...>. Як культурним і вмільним орудуванням голосом, так і вдалою сценічною грою» [7, 151].

У 1932 році Адам Дідур – перший виконавець партії Греміна на сцені Львівської опери – закінчує виступати на оперних сценах і повністю віддається педагогічній роботі у Львові (Вищий музичний інститут) та Варшаві (консерваторія ім. Кароля Шимановського). Учні його класу стають відомими співаками свого часу. Серед них – українці Зенон Дольницький, Василь Тисяк, Теодор Терен-Юськів, Станіслав Драб'юк, Володимир Качмар, Францішка Плятувна. Щоб відновити роботу оперного виробництва, А. Дідур бере на себе функції головного режисера Львівської опери, а згодом – і художнього керівника. Завдяки його творчим зусиллям, оперні вистави стали проходити на високому художньому рівні, а інтерес львівської публіки до опери знову зростає. Разом з А. Дідуром над якістю вистав працювала ціла група талановитих і досвідчених диригентів – Яків Мунд, Йосип Лерер, Єжи Сіллих, а також балетмейстер-постановник Владислав Моравський. Це привабляло до роботи молодих виконавців.

У 1923 році на сцені Львівської опери була поставлена опера П. Чайковського «Пікова Дама», яку публіка сприйняла надзвичайно доброзичливо. Станіслав Людкевич написав на неї хвалебну рецензію у газеті «Діло» (від 10 грудня 1937 року): «<...> прекрасна, мабуть найоригінальніша опера Чайковського, сюжет якої, здається, немовби викроєний із фантастичних оповідань Т. А. Гофмана, і якої музика міниться дугою питомих ефектів Чайковського – від тонкої рафінованої експресії до бруталного потрясаючого трагізму <...>» [2]. Тут же він дав високу оцінку хору, оркестру і темпераментності диригента Бердяєва, однак лишився невдоволеним голосовим добром головних ролей, за винятком «хіба тільки Враги і Дольницького <...>. Оперний жанр Чайковського домагається таки співу, хоч, може, і не в стилі бельканто, то все ж поправного вокального стилю, а не тільки декламаторської шаржі та штукатерії різних "побічних емісій", як це було переважно в Перковича (Герман), Будзішевської (Ліза), Гінглерівної

(Графиня). До того ще детонування вниз зводило нінащо і найкращі настроєві сцени» [2]. Однак соліста Варшавської опери, драматичного баритона «шляхетного звуку і оксамитового тембру» Єжи Чаплінського в партії Єлецького преса високо оцінила». А. Дідур був захоплений його розумінням партії, «відчуттям» музики, бо сам співав в різних театрах світу кілька партій в операх російських композиторів – П. Чайковського (Гремін з «Євгенія Онегіна»), М. Римського-Корсакова (цар Додон) та М. Мусоргського (Борис Годунов) [7, 163].

Українська співачка Євгенія Зарицька була ученицею А. Дідура. Після вдалого дебюту на львівській сцені в опері Г. Доніцетті «Фаворитка», вона постала в образі Поліни в «Піковій Дамі». Її голос характеризували як голос широкого діапазону, виняткової краси тембрального та, що особливо цінно, рівного у всіх регістрах. У статті «Оперне стаджіоне у Львові» С. Людкевич писав: «... хори Львівської опери, як і давніше, так і під цю пору, визначаються добрим звуком, чистою інтонацією, прецизійною ритмікою й живою сценічною ритмікою, що при малій кількості доривочних проб особливо заслуговує на признання. Зате оркестр і музичний провід лишав дещо до побажання» [3].

Сезон 1938-1939 рр. став останнім у житті польської Львівської опери, керованої директором Мечиславом Шпаневичем. А. Дідур запросив до співпраці колишнього львів'янина Володимира Качмара на посаду режисера. Але передчуття війни в Європі не сприяло приїздові до Львова оперних знаменитостей, та й коштів для їх запрошення не було.

Наступний сезон 1939-1940 рр. у театрі навіть не розпочався: на початку вересня 1939 року під тиском Німеччини капітулювала Польща, невдовзі Галичина, разом з іншими територіями, увійшла до складу СРСР. Через три місяці після встановлення нової влади, Рада народних комісарів УРСР 19 грудня 1939 року приймає постанову №1545 «Про організацію театрів, музичних колективів, будинків народної творчості, театральних-музичних закладів у Львівській, Дрогобицькій, Волинській, Ровенській, Станіславській та Тернопільській областях». І першим пунктом постанови було організувати у Львові Державний український театр опери та балету, надавши йому приміщення міського театру. В цій же постанові була вирішена основна проблема – відокремлення опери від драми. Щоб організувати повновартісну професійну оперну та балетну трупи, до Львова були запрошені митці з лівобережної України та Росії. Остаточо колектив сформувався за кілька місяців – на початку 1940 року він налічував 350 осіб.

Відкриття сезону 1940–1941 рр. сталося 21 вересня 1940 року, і вже наступного дня відбулася прем'єра опери «Євгеній Онегін» П. Чайковського (режисер Олександр Улуханов, диригент Йосип Лерер). Майже всі провідні партії у постановках того сезону доручали приїжджим виконавцям. Не стала винятком і вистава «Євгенія Онегіна»: співали Євгенія Поспієва (Ольга), Я. Блясбальгу (Онегін), Іван Раїнський (Гремін), Іван Романовський (ротний), Йосип Фітьо (Тріке). Прем'єри відбувались майже щомісяця, тому всі виробничі цехи працювали на повну потужність.

Творча праця вже налагодженого мистецького колективу обірвалася з початком війни між Німеччиною та Радянським Союзом, та німецької окупації Львова. Головні спеціалісти – режисер-постановник і балетмейстер В. Манзій, диригенти М. Покровський і М. Гончаров, а також кілька провідних солістів опери, нещодавно запрошених у театр, були евакуйовані на схід. Деякі фахівці залишилися у Львові, посеред них – балетмейстери Вігієв і Трегубов, художники М. Іршов і Ф. Вигживальський, режисер О. Улуханов та ін. Трагічна доля спіткала диригента Якова Мунда, режисера Олександра Лейна, професора Йосипа Кофлера та багатьох артистів оркестру – вони були заарештовані у перші дні війни і загинули у концтаборах. Багато інтелігенції пройшло через камери німецької тюрми на вул. Лонцького; така доля спіткала Станіслава Людкевича, Василя Барвінського та ще кількост українців, які становили українську інтелектуальну еліту у Львові. Значну частину з них згодом випустили, проте дехто просто зник, а декого було вивезено в так звані «закриті заклади» Німеччини. Однак невдовзі, завдяки втручання митрополита Андрея Шептицького, життя української спільноти у Галичині налагоджується, а Львів стає мистецьким центром.

У 1942 році поновлюється діяльність Львівської опери. Директором театру стає Андрій Петренко, заступниками – Володимир Блавацький і Петро Сорока, завідувачем музичного проводу – Лев Туркевич. У світлий вівторок, 6 квітня 1942 року у театрі урочисто відзначається проведення 200-ї вистави. Відвідувачами театру були представники німецької військової адміністрації, що позначилося на театральному репертуарі. Опери П. Чайковського у цей період не ставились.

27 липня 1944 року до Львова знову увійшли радянські війська. Невдовзі уряд СРСР приймає постанову №1079 від 22 серпня 1944 року, якою зобов'язує місцеве керівництво поновити роботу трьох державних театрів, насамперед опери та балету, як колективу Першої категорії. Статистика засвідчує, що на той час опера мала 27 солістів, з яких 5 – з місцевого населення (Крузник, Жовтук,

Зажицький, Попіль, Вайнтауб). У театр повертається диригент Макар Гончаров із дружиною – співачкою Зоєю Гончаровою, запрошуються диригенти Микола Колеса й Адам Солтис, в оперну трупу приймають баритона Петра Кармалюка і, за запитом директора Львівської опери Костянтина Алексєєва, солістів Київської опери – баритонів Андрія Іванова і Костянтина Лаптева (партії Риголетто, Жермон та ін.), бас-баритона Бориса Гмирю. Оперу ставили досвідчені режисери Микола Смолич, Гнат Юра, Володимир Лосський, Олексій Дикий.

Щосезону відбувалось по 7–8 прем'єр, серед яких були опери П. Чайковського – «Пікова Дама», «Євгеній Онегін», «Черевички». Оперна трупа активно і з великим успіхом гастролювала з цими та іншими своїми виставами по республіках Радянського Союзу та містах України. Про це можна дізнатися з рецензій. Наприклад, у газеті «Советская Молдавия» 1952 року рецензент Ігор Шведов зазначив, що «виконавиця М. Брагінська в партії Тетяни дуже вдало донесла до глядача-слухача всю чарівність образу свого персонажу; виконавець партії Онегіна – П. Крупник – не зміг донести всі грані свого образу, оскільки був зайнятим виключно вокальною задачею, яка була виконана блискуче; режисер М. Стефанович вирішив підкреслити вразливість Ленського, надавши йому дуже манірних рис (виконавець – М. Фокін); П. Богданова (Ольга) вражала силою голосу та його володінням» [9]. На гастрольях у Дніпропетровську «М. Брагінська (Тетяна) особливо запам'яталась сценою листа, а заслужений артист УРСР П. Кармалюк (Онегін) – почуттям такту та художньої міри, завдяки якій розкрив всю внутрішню порожнечу персонажу, та М. Фокін – широкою палітрою вокальних засобів» [4]. У 1955 році оперу показали у Прикарпатті. У рецензії на виставу зазначено, що «В. Герасименко зуміла показати духовне зростання Тетяни Ларіної, заслужений артист УРСР В. Кобржицький (Ленський) особливо вражав глибоким драматизмом у сцені дуелі, злагоджено звучав оркестр під керівництвом С.Арбіта» [8].

Перша повоєнна прем'єра опери «Пікова Дама» відбулась 20 квітня 1948 року (диригент Л. Брагінський, режисер В. Склярєнко, художник П. Єршов). Критик П. Волинський писав в газеті «Вільна Україна», що в постановці було «невиправдане експериментаторство» [1], тому невисока якість постановки призвела до зняття опери з репертуару через три роки. Художня рада та дирекція театру вирішили оновити виставу. Були запрошені нові творчі сили: над постановкою почали працювати заслужений артист УРСР режисер Я. Гречнев, диригент Ярослав Вошак, художник Федір Нірод і цілий ряд нових виконавців. Оновлена версія цієї вистави була показана у Львівській опері 28 лютого 1953 року та одразу ж отримала багато схвальних рецензій: «З великим інтересом громадськість Львова чекала постановки “Пікова Дама”. <...> Багатство і складність партитури опери доповнюється надзвичайно цікавим, захоплюючим і різноманітним сценічним втіленням. Різкі, але внутрішньо виправдані, зміни дії, показ різноманітних верств суспільства, їх побуту й інтересів – все це органічно і цілісно розкриває задум композитора у неповторно індивідуальному образі» [1].

У розгорнутій рецензії Леонтини Лучко, надрукованій у газеті «Львівська правда» 8 квітня 1953 року, були зроблені оцінки виконавцям та іншим учасникам творчого колективу, які підготували оновлену версію «Пікової дами» П. Чайковського. «Диригенту та режисеру вдалося створити широку історичну перспективу, на якій виділяються фігури героїв опери. Виписуючи свого героя, П. Чайковський не тільки поглибив психологічні риси його характеру, але і ввів драматичну тему любові, що була дуже вдало втілено у цій версії постановки <...>» [5].

Ця вистава і надалі проходила із величезним успіхом, і рецензенти не шкодували похвал в адресу як постановників (Ярослав Вошак, Яків Гречнев, Федір Нірод), так і всіх складів виконавців: О. Коняєв (Герман), Г. Юровська (Ліза), О. Ляшенко (Графіня), П. Кармалюк (Слецький), П. Дума (Томський).

Одна з виконавиць «Пікової дами» Ганна Юровська з великим успіхом виконувала партію Куми в іншій опері П. Чайковського, «Чародійці», прем'єра якої у Львові відбулася 3 травня 1952 року (режисер-постановник В. Склярєнко, диригент Лев Мандрикін, хормейстер Юрій Луців, художник Федір Нірод).

В 1962 році на посаду головного режисера Львівського оперного театру був запрошений Микола Кабачек. Він працював у парі з художниками Ф. Ніродом та О. Сальманом. М. Кабачек з особливим пієтетом ставився до опер П. Чайковського і зразу почав працювати над музично-сценічним втіленням опери «Мазепа». У 1908 році у Львові цю оперу ставив Польський театр (режисер А. Мінхгаймер). У новій версії вистави провідні партії виконували Петро Кармалюк (Мазепа), Валентина Герасименко (Марія), Ярослав Головчук (Андрій), Володимир Луб'яний (Кочубей). «У спектаклі привертають увагу масові сцени. Кількома штрихами режисер надав сцені характеру справжнього народного дійства (зокрема, сцена страти Кочубея)» [6].

Дуже вдалою була остання робота режисера М. Кабачека над оперою «Пікова Дама» 1969 року. Художник-сценограф Євген Лисик (тоді виконував обов'язки також і директора Театру) задавав тон усій постановочній версії вистави, але Кабачек мав своє бачення, що не суперечило просторовому рішення сценографа – вони працювали разом, доповнюючи розуміння один одного та належно підкреслюючи ідейно-образний задум композитора. У розпорядженні режисера був прекрасний склад виконавців: Володимир Ігнатенко (Герман), Ніна Тичинська (Ліза), Тамара Полішук (Графиня), Олександр Врбель (Томський) та Георгій Кузовков (Єлецкий).

У 70-80-ті роки оперна трупа поповнилася новими виконавськими силами, що дозволило оновити вже існуючий репертуар. У 1991 на місце головного диригента прийшов Мирон Юсипович – досвідчений фахівець, тонкий музикант. Саме він став диригентом-постановником опери П. Чайковського «Іоланта». На сцені театру Львівської опери ця вистава йшла спочатку у 20–30-ті рр. (постановка 1928 року) та у 50-ті рр. (постановка 1951 року), але сприйняття її було доволі скромним. Прем'єра «Іоланти» 7 вересня 1991 року мала просто феноменальний успіх. «Іоланта» є єдиною оперою Чайковського, що лишилася у нинішньому репертуарі театру.

Висновки. Огляд вистав театру Львівської опери засвідчує, що оперні твори П. Чайковського займали чільне місце у його репертуарі протягом усіх періодів існування. Вистави оновлювалися, мали по кілька прем'єр, мінялася режисура, сценографія, вводилися нові виконавці. Опери П. Чайковського добре сприймалися публікою і музичними критиками. У цілому на сцені театру йшли шість опер П. Чайковського: «Євгеній Онєгін» (прем'єра 1898), «Пікова дама» (1923), «Іоланта» (1928), «Чародійка» (1952), «Черевички» (1949) і «Мазепа» (1963). Перші три опери є світовими шедеврами і прикрашають репертуар багатьох провідних театрів, сюжети двох останніх пов'язані з українською історією та культурою. Тому вибір на користь саме цих оперних вистав є очевидним. На наш погляд, постановки російської оперної класики в Галичині, враховуючи вже існуючі традиції, мають великі перспективи.

Література

1. Вільна Україна. – 1953. – 25 березня.
2. Діло. – 1937. – 10 грудня.
3. Діло. – 1938. – 21 грудня.
4. Зоря. – 1952. – 9 липня.
5. Львовская Правда. – 1953. – 25 ноября.
6. Львовская Правда. – 1963. – 15 декабря.
7. Паламарчук Оксана. Музичні вистави львівських театрів (1776 – 2001) / О. Паламарчук. – Львів, 2007. – 448 с.
8. Радянське слово. – 1955. – 10 липня.
9. Советская Молдовия. – 1952. – 7 июня.

References

1. Free Ukraine. (1953, March 25) [in Ukrainian]
2. Business. (1937, December 10) [in Ukrainian]
3. Business. (1938, December 21) [in Ukrainian]
4. Dawn. (1952, July 9) [in Ukrainian]
5. Lviv's Truth. (1953, November 25) [in Russian]
6. Lviv's Truth. (1963, December 15) [in Russian]
7. Palamarchuk, O. (2007). Musical Performances of Lviv Theatres (1776 – 2001). Lviv [in Ukrainian]
8. The Soviet Word. (1955, July 10) [in Ukrainian]
9. Soviet Moldova. (1952, June 7) [in Russian]